

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-1827/2022. számú ügyben
az Ukrajnából menekülő óvoda- és tanköteles korú gyermekek
magyarországi nevelésének, oktatásának biztosításával
összefüggésben

Érintett szervek:

- Emberi Erőforrások Minisztériuma (köznevelés tekintetében jogutód: Belügyminisztérium)
- Innovációs és Technológiai Minisztérium (szakképzés tekintetében jogutód: Kulturális és Innovációs Minisztérium)
- II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola Tiszabecs
- Herman Ottó Általános Iskola Csaroda, Beregsurányi Tagintézménye

2022.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1827/2022. számú ügyben**

Az eljárás megindítása

2022 február végétől az ukrajnai háborús helyzet miatt Magyarországra érkező menekülők számára az emberi jogok biztosításának elősegítése és folyamatos monitorozása az ombudsmani tevékenységem egyik kiemelt fókuszát képezte. Az alapjogvédelem terén külön kiemelt figyelmet fordítottam az óvoda- és tanköteles korú gyermekek neveléséhez és oktatáshoz való jogának érvényesülésére. Az alapvető jogok biztosaként személyesen, illetve munkatársaim révén követtem nyomon az aktuális helyzetet, ennek keretében a háború kitörését követő napokban munkatársaim helyszíni szemle keretében az ukrán-magyar határon lévő iskolák helyzetét, az oktatás körülményeit tekintették át. Az Ukrajnából menekülő gyermekek oktatáshoz való hozzáféréseinek biztosítását érintő országos helyzet megalapozott megismerése érdekében az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) az Ajbt. 26. §-a alapján tájékoztatást kértem az oktatás irányításáért felelős szaktárcáktól.

Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- A jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye: *„Magyarország független demokratikus jogállam.”* [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés];
- az oktatáshoz való jog: *„Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.”* [Alaptörvény XI. cikk (1) és (2) bekezdései].

Alkalmazott jogszabályok

- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény);
- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat.);
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.);
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 20/2012. EMMI rendelet);
- A köznevelési és szakképző intézményben ideiglenes védelemre jogosult, tanköteles tanulók fejlesztésének, nevelésének-oktatásának megvalósítása érdekében szükséges finanszírozásról szóló 117/2022. (III. 22.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kr.).

A megállapított tényállás

1. Helyszíni látogatás 2022. március 7-én

1.1 A háborús helyzet elől menekülők ideiglenes szálláshelyeként kijelölt tiszabecsi **II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolában** az iskola igazgatója, a Mátészalkai Tankerületi Központ igazgatója, a település polgármestere és jegyzője fogadta munkatársaimat a háború kitörését követő napokban.

Tiszabecs közúti határátkelőhely a magyar-ukrán határon, a településen található általános iskola több épületből áll, az új főépületben található tornateremben az okiratokkal rendelkező menekülteket szállásolták el. Az iratokkal nem rendelkező menekülőket pedig a járási székhelyre, Fehérgyarmatra vitték.

A tornaterem ablakai az iskola felső emeletére, egy folyosóra néznek (a szellőztetés ezzel meglehetősen korlátozott), ahol tábori ágyakon és matracokon pihenhettek a menekülők, létszámuk változó: kb. 70-80 embert tudnak befogadni, a tankerület igazgatója szerint a katasztrófavédelem a kezdeti 5 négyzetméter/fő helyett 3 négyzetméter/főre eső területtel számol. A polgármester tudomása szerint az iskolát ideiglenes szálláshelyül a megyei kormányhivatal jelölte ki, de erről írásban értesítést nem kaptak, ezt erősítette meg a tankerület igazgatója is. A tankerület igazgatója azt is hozzátette, hogy tudomása szerint az illetékességi területükön 14 iskolát jelöltek ki, és további kettőről még tárgyalnak. A menekülők elszállásolása érdekében az iskolák épületeinek használata helyett az önkormányzat és a tankerület is fűthető katonai sátrakat kért, de azokat nem kaptak.

Az iskola új főépületébe a látogatás idején sem mehetnek be a tanulók, ugyanis az aulában a Baptista Szeretetszolgálat munkatársai osztják az élelmiszer- és egyéb segélycsomagokat, valamint segítséget nyújtanak a hozzájuk fordulóknak. Innen közelíthető meg a szálláshelyül szolgáló tornaterem, orvosi szoba, ahol jellemzően két, a segélyszervezet által szervezett orvos dolgozik. Az újonnan elkészült, még használatba sem vett rendezvényteremben helyezték el az adományokat, amely egyben elosztópontként működik. Az adományok egy része élelmiszercsoportonként rendezett, míg a terem nagy részében kibontatlan adományok voltak felhalmozva.

A 8 évfolyamos 10 osztállyal működő általános iskolában 187 – tiszabecsi, huszkai és magosligeti lakosú – gyermek tanul. A háború kitörését követően 2022. február 28-ától az intézmény vezetője 3 nap tanítás nélküli munkanapot rendelt el, aznap megkezdtek a megváltozott körülményekhez igazodó tanítás szervezését, a tanítás 2022. március 3-án folytatódott. A vizsgálat időpontjában a tanulókat a szüleik a kezdeti bizalmatlanságot követően már elengedték iskolába. Nyolc osztályt az iskola két régebbi, külön-külön bejárattal rendelkező másik épületeiben, az 1. és 2. osztályosokat pedig az óvoda tornaszobájában és az egyik, csoportszobájában tanították. Sikertült azt is megoldani, hogy a gyermekek nemenként 2-2 külön mosdót tudjanak használni. Online oktatás nincs.

Az iskolában a gyermekeknek külön bejáratot alakítottak ki, az udvarra nem mehetnek ki, a szüneteket lerövidítették (5-10 perc). 13 órakor befejezik a tanítást, a szülők nem kérték a napközit, így a gyermekek tanítás után hazamennek. A napi testnevelés órát az iskola területén kívül a szabadban tartják, ekkor általában kötetlenül játszhatnak a gyerekek.

A helyszíni látogatás idején 3 kettős állampolgár gyermek járt az iskolába. Kettő az egyik Kárpátaljáról naponta átjáró pedagógus gyermekei, a harmadik pedig egy másik pedagógus keresztgyermeke. A menekültek többsége 1-2 napot marad, így nem számítanak nagy számban olyan gyermekekre, akik az óvodáztatásáról, iskoláztatásáról gondoskodni kellene.

1.2 A Herman Ottó Általános Iskolában (4844 Csaroda, Beregszászi u. 58.) a helyszíni látogatásra érkezőket az iskola igazgatója, a Kisvárdai Tankerületi Központ igazgatója, valamint tagintézmény vezetője fogadta.

Az Iskola tagintézménye található Beregsurányban az ukrán-magyar határon. 2022. március 1-étől az intézmény Beregsurányi Tagintézményének (4933 Beregsurány, Rákóczi út 1.) 36 alsó tagozatos tanulója jár Csarodára. A tanulók – a matematika és a magyar tantárgy kivételével – Beregsurányban is összevontan tanulnak. Csarodán az 1-2. osztályosokat egy tanterembe helyezték el, a 3-4. osztályosoknak az informatika termet adták át. Az alsó tagozatosok a magyar és a matematika tantárgyat csoportbontásban tanulják, ezeket az órákat az aulában kialakított tanteremben és egy külön foglalkoztató szobából kialakított teremben tartják. Beregsurányból a gyermekeket az önkormányzat 21 személyes buszával, két fordulóban viszik a csarodai iskolába, délután pedig haza. A gyermekek kíséretét két személy, köztük egy közfoglalkoztatott biztosítja.

Az iskola igazgatója és a tagintézmény-vezetőjének véleménye szerint a csarodai és a beregsurányi gyermekek közös iskolai programokról ismerik egymást, továbbá a pedagógusok személyében sem történt változás, így a gyermekeknek nem okozott törést, hogy ideiglenesen másik iskolába kell járniuk. A tájékoztatás szerint a gyermekek étkezését a csarodai önkormányzat biztosítja, annak költségét a beregsurányi önkormányzat utalja át.

A Herman Ottó Általános Iskola Beregsurányi Tagintézményének tornatermében elhelyezett menekülteknek a Magyar Máltai Szeretetszolgálat munkatársai nyújtanak segítséget. A tornateremben kb. 70-80 ember volt tábori ágyakon és matracokon, a levegő állott, szellőzetlen volt. Az iskola vizesblokkjait használhatják. A menekültek többségében itt is 1-2 napot tartózkodnak, sok az olyan önkéntes, aki gépkocsival tovább viszi őket, több esetben a határon túlra is. A menekültek az iskola tantermeit nem használják, a tanulók Csarodára való átköltöztetése megelőző lépés volt, az esetleges további szállásigényekhez.

A helyszíni látogatás helyi résztvevőinek véleménye szerint a tankerületi központ, az iskolák és az érintett iskolák közötti együttműködés példaértékű. Csarodán a tankerület igazgatója azt a tájékoztatást adta, hogy a menekülők fogadására a tagintézményt kijelölő szerv a katasztrófavédelem volt.

2. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának válasza

A tájékoztatást a szaktárca képviselőjében *a köznevelésért felelős államtitkár* fogalmazta meg.

Az Oktatási Hivatal a Köznevelési Információs Rendszerben kialakított egy olyan felületet, amelyen keresztül rendszeres adatszolgáltatást végeznek a köznevelési intézmények. A **2022. április 25.** napi adatközlés szerint a köznevelés rendszerében **422 – köztük 147 magyar állampolgársággal rendelkező – gyermeket láttak el az óvodák és 1319 – köztük 547 magyar állampolgársággal rendelkező – tanulót fogadtak be iskolák. A gyermekek ellátásában összesen 787 feladatellátási hely vesz részt. 14 iskola biztosított 10 fő vagy a feletti létszámú iskolás menekülő számára oktatást a melléklet szerint. Ezentúl 57 iskola 5 és 9 fő közötti menekülő tanulót fogadott be, míg a többi feladatellátási helyen 5 fő alatti létszám jelent meg. Óvodák esetén 7 intézmény vett fel 5 vagy annál magasabb számban menekülő gyermeket.** Összességében az is megállapítható, hogy menekülő óvodások és iskolások befogadása a teljes országot érintette.

Az ideiglenes védelemre jogosultként elismert tanulók **érettségi vizsgára** bocsátásának rendkívüli szabályairól szóló 115/2022. (III. 22.) Korm. rendelet értelmében 2022. április 20-ig jelentkezhettek a magyar érettségi rendszerbe az ideiglenes védelemre jogosult azon tanulók, akik a 2021/2022. tanévben középiskolájuk utolsó évfolyamán folytatták a tanulmányaikat és ezt iskolai bizonyítvánnyal vagy más, az ukrainai iskolájuk által – akár elektronikusan – kiállított és hitelesített dokumentummal igazolni tudták.

Az Oktatási Hivatal adatai szerint **55 fő élt** ezzel a lehetőséggel és jelentkezett érettségi vizsgára. A vizsgák száma összesen 233. A jelentkezők által választott

vizsgatárgyak: magyar nyelv és irodalom; magyar, mint idegen nyelv; matematika; történelem; angol nyelv; biológia; kémia; fizika; földrajz; informatika; ukrán nyelv; orosz nyelv; református hittan. A rendkívüli eljárásban jelentkezőket a kormányhivatal az általa működtetett vizsgabizottságba besorolja, és számukra a vizsgákat megszervezi. A kormányhivatal tájékoztatja az Oktatási Hivatalt arról, hogy a rendkívüli eljárásban jelentkezők írásbeli vizsgáinak lebonyolításához mely vizsgatárgyakból, mely vizsgaszinten hány írásbeli feladatlagra van szükség, valamint arról, hogy a feladatlapokat a Hivatalnak mely kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatalába kell eljuttatnia, amelyeket ezt követően a járási hivatal a Vizsgaszabályzat szerint kezel.

A Kr. értelmében az orosz-ukrán háborús konfliktus miatt Magyarországra menekült tanulók esetében **a Kormány anyagi támogatást biztosít egyéni felkészítésre** a tankötelezettség teljesítésébe bekapcsolódó tanulók számára, melyet a nemzetiségi önkormányzat, az egyházi és magán köznevelési vagy szakképző intézmények fenntartói tudnak saját részükre megigényelni. Az állami fenntartású köznevelési vagy szakképző intézményekben folyó felzárkóztató oktatásra a költségvetési forrást a Kormány külön kormányhatározat alapján szintén biztosítja.

A nyelvi akadályok leküzdése érdekében kiegészítő támogatás biztosított a Kr. alapján. A Kr. értelmében **130.000 Ft-os támogatás jár** minden menekült tanuló után, akinek az adott hónapban az alapellátáson felüli heti öt óra egyéni felkészítést biztosít az iskola. A nyelvi akadályok leküzdését szolgálja továbbá, hogy „Magyar nyelv kezdőknek” címmel 3-8. évfolyamosok számára használható tankönyv és munkafüzet jelent meg és tölthető le teljes terjedelemben az Oktatási Hivatal tankönyvkatalógus oldaláról. Ezek a magyar mint idegen nyelv oktatását támogató kiadványok tankönyvi engedélyt kaptak, ezáltal rendelhetők minden olyan tanuló számára, akinek az ukrán nyelvi nehézségek leküzdése érdekében nyelvtanulást segítő nyomtatott tankönyvre és munkafüzetre lesz szüksége. A tankönyvet Magyarországon minden tanuló térítésmentesen kapja, így az Ukrajnából menekült tanulók részére is térítésmentesen megrendelhető mind a tankönyv, mind a hozzá kapcsolódó munkafüzet is. Az iskolai beilleszkedést tudják támogatni továbbá a pedagógiai szakszolgálatok: segítségüket az érintett tanulók a magyar állampolgárokkal azonos feltételek mellett vehetik igénybe.

A pedagógusok bevonása érdekében a kötelező felvételt biztosító iskolák fenntartóiként a tankerületi központok tesznek intézkedéseket, az **ukrán nyelven is beszélő pedagógusok aránya azonban nem kimutatható**. Az Ukrajnában szerzett pedagógus végzettség magyarországi elismerése kapcsán az államtitkár jelezte, hogy az Oktatási Hivatal Magyar Ekvivalencia és Információs Központja végzi az ukrán felsőfokú oklevelek elismerését, így többek között **a tanári oklevelek elismerését**, továbbá hatósági bizonyítványt állít ki az ukrán érettségi bizonyítványokról és alapfokú végzettséget igazoló bizonyítványokról. Az elismerési eljárásokra vonatkozóan kedvezmények igénybevételére van lehetősége a kérelmezőknek. Az **Ukrajnában kiállított, államilag elismert, végzettséget** és tudományos fokozatokat tanúsító okiratoknak, valamint a felsőoktatási képzések keretében folytatott résztanulmányokat (pl. félév, kredit, vizsga) igazoló okiratoknak az elismerésével, honosításával, valamint a velük kapcsolatos hatósági bizonyítványok kiállításával, továbbá az azokhoz kapcsolódó tájékoztatás adásával összefüggésben lefolytatandó eljárások is díjmentesek. Az egyes képesítések elismerésével kapcsolatos eljárások, illetve az azokkal kapcsolatosan igénybe vehető kedvezmények részletei – az Ukrajnából érkezettek számára külön tájékoztató formájában is – az Oktatási Hivatal honlapján¹ elérhetőek.

A **magyar és az ukrán köznevelési rendszerre vonatkozóan** minden aspektusra kiterjedő, teljes körű összehasonlító elemzés nem született. A főbb jellemzők összevetése kapcsán az látható, hogy Ukrajnában az iskolai oktatás 2016 óta 12 évre szól. A gyermekek hatéves korukban kezdik az iskolát, és iskolai tanulmányaik utolsó három évében

---

¹ https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/meik/docs/Tajekoztato_Ukrajna.pdf

választhatnak a felsőfokú továbbtanulásnak megfelelő tanulási útvonal vagy szakmatanulást biztosító továbbhaladás között. Az elmúlt években az ukrán oktatási rendszer a decentralizáció irányában tett intézkedéseket, így 2016-tól az iskolák elkészíthetik saját tantervüket és oktatási tervüket. Ukrajna oktatási követelményei az Európai Unió egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciáin alapulnak, amely könnyíti a gyermekek hazai alap- és középfokú oktatásba történő integrációját.

Az Ukrajnából érkezett **magyar állampolgárságú és magyarul beszélő gyermekek oktatásához szükséges férőhelyek, személyi kapacitások rendelkezésre állnak**. Az érintett feladatellátási helyek személyi és tárgyi kapacitásai a feladatellátáshoz megfelelőek.

Az **Nkt. 92. § (8) bekezdése alapján különálló nevelési-oktatási program, irányelv nincs kiadva**. A nem magyar állampolgár gyermekek, tanulók nevelését, oktatását segítő irányelvek a külföldi állampolgár tanulók anyanyelvét tanítási nyelvként alkalmazó iskolák számára kiadott tartalomszabályozókként jelennek meg. Ilyen a két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelve, illetve a nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve. Emellett elérhető a magyar, mint idegen nyelv kerettanterv.

A szaktárca **interkulturális program kiadását nem tervezi**. A 2020. szeptember 1-jétől felmenő rendszerben (1., 5., 9. évfolyamokon, valamint a 6 évfolyamos gimnáziumok 7. évfolyamán) bevezetésre került Nemzeti alaptantervben (a továbbiakban: NAT 2020) foglalt szabályozás értelmében a kultúrák közötti együttélést támogató tartalmak beépültek a tantervi struktúrába. A NAT 2020 a köznevelés feladatát alapvetően a nemzeti műveltség, a hazai nemzetiségek kultúrájának átadásában, megőrzésében, az egyetemes kultúra közvetítésében, az erkölcsi érzék, és a szellemi-, érzelmi fogékonyság elmélyítésében jelöli meg. Feladata továbbá a tanuláshoz és a munkához szükséges képességek, készségek, ismeretek, attitűdök együttes fejlesztése, az egyéni és csoportos teljesítmény ösztönzése, a közjóra való törekvés megalapozása, a nemzeti, közösségi összetartozás és a hazafiság megerősítése. A tolerancia fejlesztése minden tantárgy feladata, hangsúlyosan az etika tantárgy célja. Az interkulturális ismeretek átadása a hon- és népismeret tantárgy mellett leginkább a magyar nyelv és irodalom, a történelem és a művészeti tantárgyak kultúrák közvetítő feladatának része. A hon- és népismeret tantárgy célja, hogy a tanulókat a Magyarországon élő nemzetiségek kulturális emlékeivel, szokásaival, jelenével megismertesse. Így a Kárpát-medence országainak kultúrájával, történelmével, szokásaival is megismerkednek. Az etika tantárgy célja a toleráns tanuló nevelése. A tantervi tartalmak átadásával, a tanulók készségfejlesztésével toleráns, más emberek és a kultúrájuk felé nyitott felnőttek hagyják el a köznevelés rendszerét.

A menedékes tanulók **korábbi tanulmányai beszámításának** kérdését az **intézményvezetők saját hatáskörben** kezelni tudták, mindeddig a szaktárcához nem érkezett intézményvezetői kérdés a korábbi tanulmányok beszámítására vonatkozóan, ilyen tárgyú kérdés esetén segítséget nyújtanak. **Ideiglenes működési engedély kiadásával nevelési-oktatási intézmény létrehozását nem tervezte a szaktárca**. Ukrán nyelvű, elkülönült tagozatok, illetve különálló intézmény létrehozása nem cél, a gyermekek, tanulók nevelését, oktatását a meglévő intézményrendszerben, integráltan biztosítják.

3. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium válasza

A tájékoztatást a szaktárca képviselőjében a felsőoktatásért, innovációért és szakképzésért felelős államtitkár fogalmazta meg.

A szakképző intézmények fenntartóitól 2022. május 5-i állapot szerint kapott adatok alapján összesen 8 fő menedékes gyermek kérte felvételét a szakképzésbe. 2 fő sárospataki Vay Miklós Református Technikumba épületgépész technikus szakmára, 2 fő a Váci SZC Boronkay György Műszaki Technikum nyelvi előkészítő évfolyamára, és egy-egy fő a Debreceni Egyetem Balásházy Technikumának gimnáziumi évfolyamára, a Győri SZC Lukács Sándor Technikumba karosszerialakatos képzésére, a szarvasi Gyulai SZC Székely Mihály Technikum informatika képzésére, valamint a csongrádi Hódmezővásárhelyi SZC

Sághy Technikum kőműves képzésére. Agrárképzésre nem nyújtott be menedékes átvételi kérelmet, ugyanakkor a bábolnai Pettkó-Szandtner Lovas Szakképző Iskola és Kollégiumban 17 fő tanköteles tanuló általános fejlesztő foglalkozásokon vesz részt. A jelentkezők között nem volt kísérő nélküli kiskorú, a szakmai érettségi vizsgatárgyak vonatkozásában nem volt jelentkező. A menekültek oktatásához egy iskola igényelte egy fő tanulóra a Kr. alapján igényelhető támogatást. Az egyéb feltételek biztosítottak az intézményben.

A nyelvi akadályok leküzdéséhez egy érintett szakképző intézményben, Bábolnán általános fejlesztő foglalkozást szerveztek azon tanulók számára, akik az intézmény kollégiumában kerültek elhelyezésre. Az érintett tanulók 95 %-a beszéli a magyar nyelvet, a magyarul nem beszélő tanulókkal önkéntes angol nyelvtanár foglalkozik. A fejlesztésben részt vevő tanulók részéről az agrárszakképzés iránt nem merült fel igény. Az érintett 7 szakképző intézményben, amelyekben menedékes gyermekek tanulnak mindösszesen egy fő ukránul beszélő oktató (pedagógus) van.

A szakképzési centrumok visszajelzései alapján a Kárpátaljai régióban folyó ukrán szakképzés jelentősen eltér a hazaitól. Az általános iskola 6-9. osztályig tart. A kilencedik osztály elvégzése után a tanulók teszteredményeik alapján tanulhatnak tovább. A jobb akadémiai szintű oktatási intézményekbe felvételizhetnek, az egyetemi felvételre készítik őket; rosszabb eredmények esetén szakközépiskolában tanulhatnak tovább. A középiskola szakirányú képzést fog adni. Érettségit csak azon tanulók kaphatnak, akik a 12. osztály végén sikeresen levezgáznak. Nem különböztetnek meg technikumi és szakképző iskolai szakmákat, a szakképzés 3 éves, amely szakmai vizsgával zárul. A líceum 4 éves, érettségi végzettséget ad. Kárpátalján a szakmai gyakorlatot tanműhelyben, főiskolával együttműködve szervezik meg. A gyakorlat cégnél is elvégezhető, de nincs részletes szabályozása, a cég által kiadott igazolás alapján kerül beszámításra.

A szakképző intézmények nagy részében vannak szabad férőhelyek és kapacitások a magyarul tudó Ukrajnából érkezett tanulók számára. Mivel a két iskolarendszer jelentősen eltér, elsősorban az érettségi utáni szakmai oktatás keretében tudnak fogadni jelentkezőket. Az államtitkár utalt arra, hogy vélhetően az iskolarendszer eltérései, valamint a nyelvi nehézségek miatt a magyarul nem tudó menedékes gyermekek elsősorban a köznevelési intézményeket keresik fel. Amennyiben a szakképzés iránt mutatkozik igény, felzárkóztató foglalkozást és nyelvtanfolyamot tudnak biztosítani az iskolák. A felmerülő kérdésekben a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal, mint középírányító szerv Intézményirányítási Főosztálya nyújt szakmai támogatást. Emellett az Oktatási Hivatal oldalán található általános és középiskolai bizonyítványok elismertetésével kapcsolatos információk segítik az intézményvezetőket a tanulók felvételével, tanulmányaik beszámíthatóságával kapcsolatban.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat. Továbbá az Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) pontja és (3) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít – többek között – a *gyermekek jogainak* védelmére végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.

Végül a helyszíni vizsgálatok tekintetében rögzítem, hogy az Ajbt 18. § (2) bekezdés a) pontja rögzíti, hogy közszolgáltatást végző szerv – függetlenül attól, hogy milyen

szervezeti formában működik – az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv. Figyelemmel voltam továbbá az Nkt. 1. § (2) bekezdésére is, amely rögzíti, hogy a köznevelés közszolgálat, és amelynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja. Az előzőek alapján tehát a köznevelést biztosító intézmények (óvodák, iskolák és azok fenntartói) közszolgáltatást végző szervek közé sorolható, így az ombudsman hatásköre az érintett intézményekre, fenntartókra egyértelműen kiterjed.

II. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal, az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény XI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének és a 70/F. § (1) – (2) bekezdésének szövegével, akkor abból az állapítható meg, hogy a jelen vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, valamint a művelődéshez való jog tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Kiemelendő, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése tartalmazza, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint *Magyarország független, demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybírósági gyakorlat továbbra is relevánsnak tekintendő. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze,

egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak és előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára.

Az irányadó alkotmánybírói tézis szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az alapjogok valódi érvényesülését képes kiüresíteni, megbénítani (azaz komolyan befolyásolni) a szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok félre tétele, figyelmen kívül hagyása. Mindebből az is következik, hogy jogállamot csak jogállami eszközökkel lehet szolgálni, az egyes jogsértésekre csak jogállami módon, a jogszabályi rendelkezések, az eljárási garanciák maradéktalan betartása mellett, az arra feljogosított szervezeteknek kell választ adnia.

2. Az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdése alapján minden *magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez, Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. Az Alaptörvény a személyiség kibontakoztatásának, a tájékozott és felelős polgárrá válásnak az egyik alapvető feltételeként valamennyi magyar állampolgár jogát elismeri a műveltség megszerzésére törekvéshez. E jog érvényesítése szükségszerűen állami cselekvést igényel: az állam az elengedhetetlenül fontos ismeretek megszerzését, a gyermekek megfelelő fejlődését a kötelező – és ezzel összhangban – bárki számára ingyenesen hozzáférhető *alapfokú* oktatással biztosítja. Az előzőek szerint az állam feladata olyan intézményrendszer kialakítása és működtetése, amely mindenki számára szavatolja az oktatáshoz való jog érvényesülését, és egyben biztosítja a kötelező oktatásban való részvételt. Ez utóbbi követelményhez az Alaptörvény XVI. cikk (3) bekezdése a szülőkre nézve fogalmaz meg kötelezettséget, miszerint kötelesek **kiskorú gyermekükről gondoskodni, amely magában foglalja gyermekük taníttatását.***

Az Egyezmény 28. cikk a) pontjában a részes államok elismerik a gyermekek oktatáshoz való jogát, vállalják, hogy e jog gyakorlásának fokozatos, esélyegyenlőség alapján való gyakorlása céljából az alapfokú oktatást *mindenki számára* kötelezővé és ingyenessé teszik. Az Egyezmény 2. cikk 1. pontja alapján a részes államok az Egyezményben foglalt jogokat – így a mindenki számára kötelező és ingyenes alapfokú oktatáshoz való jogot is – tiszteletben tartják és azokat a *joghatóságuk alá tartozó gyermekek* számára minden megkülönböztetés nélkül, így a tartózkodási jogcímüktől függetlenül biztosítják.

III. Előzmények és kapcsolódási pontok

A külföldi állampolgárságú, de Magyarországon tartózkodó gyermekek oktatáshoz, valamint védelemhez és gondoskodáshoz való joga sérelmével összefüggésben 2015-ben hivatali elődöm hivatalból vizsgálatot indított. Az átfogó vizsgálat alapvető célja annak feltárása volt, hogy az Egyezmény 28. cikkében foglalt garanciák miként érvényesülnek a magyar gyakorlatban. A feltárt visszasságok érdekében a jelentés számos intézkedést fogalmazott meg, amelyek egy része jogalkotási javaslat volt, mindennek hatására a jogalkotó a nem magyar állampolgárságú gyermekek magyarországi oktatásával kapcsolatosan több rendelkezést is megváltoztatott.

A jelentés többek között kezdeményezte a köznevelésért felelős miniszternél, hogy fontolja meg a nem magyar állampolgárságú, de Magyarországon tartózkodó tanköteles

életkorú gyermek tekintetében külön törvényi feltétek meghatározása nélkül az ingyenes oktatáshoz való hozzáférés biztosítását. Ezzel együtt kezdeményezze a gyermekjóléti szolgálatok számára egy olyan módszertani útmutató kidolgozását, amely révén hatékonyan segíthető a nem magyar állampolgárságú gyermekek és családjaik gondozásával kapcsolatos feladatok ellátása, és pontosan fellelhető azoknak a szolgáltatásoknak a köre is, amelyeket a Gyvt. hatálya alá nem tartozó gyermekek és családjaik is igénybe vehetnek. **Továbbá a jelentés arra kérte a szaktárcát, hogy tekintse át, hogy az Oktatási Minisztérium által még 2004-ben kiadott szakmai irányelv aktualizálása – figyelemmel a hazai és az uniós jogban az elmúlt évtizedben bekövetkezett változásokra, a legújabb módszerekre, tapasztalatokra és jó gyakorlatokra – szükséges-e, különös tekintettel az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának az oktatáshoz való jogot érintő záró észrevételeire.** Végül az állami iskolák tekintetében kezdeményezte az akkori megnevezés szerint a *Klebensberg Intézményfenntartó Központ elnökénél*, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fenntartása alá tartozó oktatási-nevelési intézmények gyakorlata során a felvételi körzetükben élő nem magyar állampolgárságú gyermek felvételét minden esetben biztosítsák. Ezentúl pedig biztosítsa, hogy a nem magyar állampolgárságú gyermekek óvodai neveléséhez, illetve iskolai *nevelés-oktatásához kiadott irányelvet* az iskolák megismerjék és a fenntartó szükség esetén biztosítsa a nem magyar állampolgárságú tanulók felzárkóztatásához és integrálásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket.

IV. Az ügy érdemében

1. A menekülő gyermekek állampolgársági státusa meghatározó szempont abban, hogy a státuszukat tekintve milyen jogosultságok illetik meg őket, milyen szolgáltatások igénybevételére jogosultak Magyarországon. Kérelemre menedékesként ideiglenes védelemben részesülnek azok az ukrán állampolgárok és családtagjaik, akik 2022. február 24-e előtt Ukrajnában éltek. Az Ukrajnából menekülő magyar állampolgárok Magyarországra hazatérnek, értelemszerűen határidő, illetve külön engedély nélkül tartózkodhatnak az ország területén, emellett a rendkívüli helyzetre tekintettel számukra is járnak azon szolgáltatások, amelyeket a védelmet kérő ukrán állampolgárok számára biztosítottak. 2022. március 8-tól csak azok kérelmezhetnek menedékes státuszt, akik ukrán állampolgársággal rendelkeznek. Más országok állampolgárai 30 napos tartózkodásra jogosító igazolást kaphatnak.

Az Nkt. 92. § (1) bekezdése értelmében a nem magyar állampolgár kiskorú akkor válik óvodai ellátásra jogosulttá, továbbá akkor tanköteles Magyarországon, ha – többek között – menekült, oltalmazott, *menedékes*, valamint a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 25/B. § (1) bekezdés b) pontja alapján befogadott jogállású. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése alapján a feltételek meglétét a tanuló nevelési-oktatási intézménybe történő felvételénél igazolni kell. Az Nkt. 92. § (3) bekezdése egyértelműen rögzíti, hogy a Magyarországon tartózkodó nem magyar állampolgár, ha megfelel az (1) bekezdésben meghatározott feltételeknek, az óvodai nevelést, a kollégiumi ellátást, a pedagógiai szakszolgálatokat, továbbá – ha a magyar jog szerinti tanköteles kort eléri – az iskolai nevelést-oktatást a tankötelezettség fennállása, továbbá a tizennyolcadik életéve betöltése előtt megkezdett tanulmányok befejezéséig a magyar állampolgárokkal azonos feltételek mellett veheti igénybe. Az Nkt. 92. § (4) bekezdése alapján (1) bekezdés a) pontjában felsoroltak (menekült, oltalmazott, menedékes és a befogadott) az elismerés iránti kérelem benyújtásától kezdődően gyakorolhatják e jogokat.

Az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyekkel kapcsolatos veszélyhelyzeti szabályokról, továbbá a közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény szabályainak eltérő alkalmazásáról szóló 86/2022. (III. 7.) Korm. rendelet 1. §-a által meghatározott személyek, ha kérelmezik a menedékesként való elismerésüket

Magyarországon, úgy az Nkt. 92. § (4) bekezdése szerint az óvodai nevelést, a kollégiumi ellátást, a pedagógiai szakszolgálatokat, továbbá – ha a magyar jog szerinti tanköteles kort eléri – az iskolai nevelést-oktatást a tankötelezettség fennállása, továbbá a 18. életév betöltése előtt megkezdett tanulmányok befejezéséig a magyar állampolgárokkal azonos feltételek mellett vehetik igénybe.

A háborús helyzet miatt szüleikkel vagy anélkül menekülni kényszerülő a magyar jog szerint – akár magyar vagy nem magyar állampolgársággal rendelkező – tanköteles korú menekülő gyermekek hazai oktatási rendszerbe való felvételének elutasításával, e tanulók iskolai oktatása kapcsán felmerült sérelemmel sem a helyszíni vizsgálat során, sem egyedi panaszbeadványokból nem értesültem, így a hivatkozott jogszabályokban biztosított lehetőség tényleges igénybevételét érintő gyakorlat kapcsán megállapítást nem tudok tenni.

A hazai oktatásban résztvevő menekülő gyermekek oktatásával kapcsolatos adatok jelentésében való rögzítését – egyéb hivatalos felületeken való nyilvános elérhetőség hiányában – a helyzet pontos értelmezése szempontjából fontosnak tartottam.

2. Az Nkt. 92. § (8) bekezdésében foglaltak szerint **az oktatásért felelős miniszter** a nem magyar állampolgárságú gyermekek óvodai neveléséhez, iskolai nevelés-oktatásához szükséges **nevelési-oktatási programot ad ki**. E rendelkezés kapcsán a köznevelésért felelős államtitkárnak címzett megkeresésemben több kérdést is feltettem és egyben hivatkoztam jogelődömnek az AJB-1075/2015. számon kiadott jelentésében foglaltakra is, miszerint „*A nem magyar állampolgárságú tanulók magyar iskolába való illeszkedését elősegítő oktatási program alkalmazását érintő kérdésekre a tankerületektől olyan válaszok érkeztek, amely szerint – néhány megye kivételével – az iskoláknak jellemzően nincs ilyen programjuk.*” Továbbá tájékoztatást kértem, hogy az AJB-1075/2015. számon kiadott jelentést megelőző vizsgálat során az Oktatási Minisztérium által még 2004-ben kiadott irányelve aktuális-e még, tervez-e a szaktárca e tárgyban újabb programot kiadni, illetve a programhoz szükséges feltételek rendelkezésre állását és az abban résztvevő iskolák ismertetését.

A szaktárca válaszában tájékoztatt arról, hogy az **Nkt. 92. § (8) bekezdése alapján különálló nevelési-oktatási program, irányelvet nem adtak ki**. A nem magyar állampolgár gyermekek, tanulók nevelését, oktatását segítő irányelvek ugyanis a külföldi állampolgár tanulók anyanyelvét tanítási nyelvként alkalmazó iskolák számára kiadott tartalomszabályozókként jelentek meg. Ilyen a két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelve, illetve a nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve. Emellett elérhető a magyar, mint idegen nyelv kerettanterv. A szaktárca ezen túlmenően az **interkulturális program kiadását sem tervezi**, mivel a NAT 2020 a köznevelés feladatát alapvetően a nemzeti műveltség, a hazai nemzetiségek kultúrájának átadásában, megőrzésében, az egyetemes kultúra közvetítésében, az erkölcsi érzék, és a szellemi-, érzelmi fogékonyság elmélyítésében jelöli meg, egyben részletezte, hogy véleménye szerint az interkulturális program tartama melyik tantárgyak keretében jelenik meg.

A válasz kapcsán rá kell mutatnom arra, hogy a nem magyar állampolgárságú gyermekek óvodai neveléséhez, iskolai neveléséhez-oktatásához szükséges **nevelési-oktatási program** a magyar kultúra, hagyományok, sajátosságok ismertetésén túl számos más célt is felölel.

Mindezek ismeretében álláspontom szerint a szaktárca nem tesz eleget a törvényi felhatalmazásban foglaltaknak, amikor egy kifejezetten és célzottan interkulturális program kiadását, illetve a meglévő program megfelelő aktualizálását elmulasztja, ezt ugyanis nem pótolják a válaszban felhívott más fókuszú, és funkciójú programok, irányelvek. Az sem lehet

tartós megoldás a jogállami működés keretében, hogy ilyen programokat csak meghatározott, elkötelezett intézmények, illetve szervezetek, munkaközösségek önkéntesen hoznak létre.²

Mindezek alapján megállapítom, hogy e hosszú ideje fennálló mulasztás alkalmas arra, hogy a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozzon, továbbá nem egyeztethető össze a Gyermekjogi Egyezményben hazánk által vállalt kötelezettségekkel sem. E mulasztás egyben azzal a hatással is jár, hogy a menekülő gyermekek befogadását biztosító nevelési-oktatási intézményekben nevelkedő, tanuló valamennyi gyermek megfelelő szintű oktatáshoz való jogával összefüggő visszásságot okoz, a jogsérelem veszélyét veti fel.

Rá kell mutatnom ennek kapcsán arra, hogy a háború elől menekülő, hazánkban tartósan letelepedni kívánó családok és gyermekeik magyarországi beilleszkedése alapot ad az említett 2004-es interkulturális program felülvizsgálatának, egy új program kiadásának. Egy ilyen célzott program nagyban elő tudja segíteni a háborús helyzet elől menekülő gyermekeket ért traumák feldolgozását. A sikeres beilleszkedés egyik kiemelt faktora pedig az iskola és a pedagógusok felkészültsége, befogadó szemlélete és attitűdje.³ A program kifejezetten alkalmas arra, hogy az otthoni és a hazai (magyarországi) nevelési-oktatási körülmények közötti különbségeknek, gyakorlatoknak a megismerését, befogadását, illetve a magyar tanulók és pedagógusok támogatását a menekülő gyermekek számára nyújtandó segítségben.

3. A helyszíni vizsgálatok tapasztalatai alapján áttekintettem, hogy milyen indokból, illetve jogi felhatalmazás alapján, milyen keretek közt került sor a menekülő családok általános iskolákban való átmeneti elhelyezésére a két település tekintetében.

A Kat. 68. § (1) bekezdése alapján, ha a katasztrófavédelem érdeke más módon nem, vagy nem megfelelő időben, illetve csak aránytalanul nagy ráfordítással elégíthető ki, szolgáltatás igénybevételével kell biztosítani a polgári védelmi feladatok ellátását, különösen veszélyhelyzetben a védekezéshez szükséges feltételek megteremtését. A szolgáltatás igénybevételének elrendelésére a Kat. 67. § (2) bekezdés a) pontja alapján a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke, valamint a polgármester, míg a b) pontja alapján több megyét érintően, illetve az ország egész területére a katasztrófák elleni védekezésért felelős belügyminiszter.

A helyszíni vizsgálat során feltárt körülmények ismeretében a menekülők fogadására a határ magyar oldalán kifejezetten iskolaépületek igénybevételét rendelték el. Ezen épületek más célú igénybevétele következtében pedig szükségessé vált a normál körülmények között ott tanuló gyermekek nevelésének, tanításának jelentős átszervezése.

A tiszabecsi általános iskola főépülete biztosította a menekülők ellátását, az tanulók pedig *a melléképületekbe és az önkormányzat által rendelkezésre bocsátott intézmény épületében* folytathatták a tanulmányaikat az elrendelést követő pár napos kényszerű iskolai szünetet követően. A beregsurányi tagiskolába járó tanulók pedig az iskolaépületük igénybevételének elrendelését követően *egy másik településen, Csarodán az iskola székhelyén, adott esetben az aulában kialakított átmeneti tanteremben folytathatták a tanulást.* Ide őket az önkormányzat által működtetett busz szállította át, a beregsurányi iskola osztálytermeiben ugyanakkor menekülők fogadására nem került sor. Mindkét intézmény vezetősége és a pedagógusok igyekeztek a gyermekek számára megfelelő oktatási körülményeket folyamatosan biztosítani. Az érintett tanulók azonban a megszokott környezetüktől eltérő épületekben, a menekülők kordonokkal elválasztva, a menekülők fogadására szolgáló segélypont közvetlen környezetében, vagy kiszakadva a falujukból, egy

² Lásd: <https://docplayer.hu/3586353-Interkulturális-pedagogiai-program-a-migrans-gyermekeket-nevelo-es-oktato-iskolak-szamarara.html>

³ Lásd Dajnoki Krisztina, Balázs-Földi Emese és Móré Marianna: Migránsok gyermekeinek szocializációja. Acta Medicinæ et Sociologica Vol. 12. No. 32. 2021. <https://ojs.lib.unideb.hu/ams/article/download/9666/8627>

újonnan kialakított iskolai napirenddel, a szomszédos országból a háborúról érkező hírek közvetlen közelében folytathatták csak a tanulást.

A tiszabecsi helyszíni látogatáson közreműködő szervek vezetőinek tudomása szerint *az illetékességi területükön 14 iskolát jelöltek ki a helyszíni látogatás időpontjában*, de a menekülők elszállásolása érdekében az iskolák épületeinek használata helyett az önkormányzat és a tankerület is *fűthető katonai sátrakra* tett javaslatot.

A háború kitörésének első napjaiban a Magyarország felé tömegesen menekülők számára biztosítandó azonnali, rendkívüli segítségnyújtás, illetve a menekülők élethez, emberi méltósághoz való jogának védelme indokolhatta azt, hogy *átmenetileg* az oktatáshoz való jog érvényesülése szempontjából fontos iskolai oktatás rövid átszervezésére, akár szünetelésére kerüljön sor az érintett településeken. Nem világos ugyanakkor, hogy a kijelölési döntés során az érintett szervek milyen szempontokat vizsgáltak, felmérték-e azt, hogy az iskola épületeken kívül rendelkezésre állt-e más, az oktatást, mint az alapjogi joggyakorlást ilyen közvetlenül nem érintő alternatív megoldások, úgymint közösségi terek, épületek, sportszarnokok, művelődési házak. Álláspontom szerint ugyanis ezek a menekülők számára előnyösebb, jobb elhelyezési körülményeket nyújtottak volna, mint egy járvány időszakban – az adott esetben a szellőzethetőség nélküli – tisztálkodási lehetőséget is csekély mértékben lehetővé tevő iskolai tornatermek, épületek.

Rendkívüli körülmények között az alapfokú oktatás más helyszínen vagy épületben, végső esetben más településen való átmeneti biztosítása önmagában nem okoz az oktatáshoz való joggal összefüggő visszásságot. Mindazonáltal a jövőre nézve hangsúlyozni kívánom, hogy azon esetekben, amikor egy természeti vagy humanitárius katasztrófa miatt jelentősen nagy létszámú személy azonnali elhelyezése szükséges, az iskolaépületek kijelölése ne automatikus legyen. A döntés során ugyanis mérlegelni szükséges azt, hogy a gyermekek megfelelő oktatásának biztosítása mellett van-e akár átmeneti megoldást jelentő alternatíva menekülő, vagy védelmet kereső emberek elhelyezésére.

Mindezekre figyelemmel a jövőre nézve megfontolásra javaslom egy olyan gyakorlat kialakításának lehetőségét, amely humanitárius katasztrófa esetleges bekövetkezésekor, nagyobb számú menekülő, vagy más módon védelmet kereső személy, vagy család átmeneti elhelyezése érdekében kötelezően mérlegeli – a gyermekek oktatáshoz való jogának biztosítása kapcsán – a befogadó helyek kijelölésekor az alternatív lehetőségeket.

Intézkedéseim

A jelentésemben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság jövőbeni bekövetkezésének a megelőzése érdekében az Ajbt. 32. §-a alapján *kezdeményezem* a belügyminiszternél, mint

- 1) a köznevelésért felelős miniszternél, hogy – a szakmai szervezetekkel együttműködve – intézkedjen az Nkt. 92. § (8) bekezdésében az interkulturális program kiadásával kapcsolatosan meghatározott feladatának teljesítése érdekében;
- 2) a katasztrófavédelemért felelős miniszternél, hogy humanitárius katasztrófa esetén a gyermekek oktatáshoz való jogának biztosítása érdekében jelentésemet a katasztrófavédelmi bizottságok számára tájékoztatásul küldje meg.

Budapest, 2022. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Melléklet
az AJB-1827/2022. számú jelentéshez

Iskola	Település	Fenntartó	Menekülő gyermekek száma	Magyar állampolgár menekülő gyermekek
Illés Labdarúgó Akadémia Gimnáziuma és Kollégiuma	Szombathely	Illés Sport Alapítvány	39	0
Digitális Tudás Iskolája Általános Iskola	Székesfehérvár	Digitális Tudásért Egyesület	30	0
Dankó Pista Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium, Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium - KATICA Bölcsőde	Tarpa	Közös Kincs Oktatási Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft	25	0
Tarczy Lajos Általános Iskola	Pápa	Pápai Tankerületi Központ	22	0
Pilisszentiváni Német Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Pilisszentiván	Érdi Tankerületi Központ	21	0
Kazinczy Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű, Nyelvoktató Német Nemzetiségi Általános Iskola	Sátoraljaújhely	Sárospataki Tankerületi Központ	19	0
Kálvin János Református Általános Iskola	Mátészalka	Mátészalka Kossuth téri Református Egyházközség	15	15
Gustave Eiffel Francia Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium	Budapest II. kerület	Budapesti Francia Líceum Alapítvány	14	5
Nagykőrösi Petőfi Sándor Általános Iskola	Nagykőrös	Ceglédi Tankerületi Központ	13	3
Budafok - Tétényi Baross Gábor Általános Iskola	Budapest XXII. kerület	Dél-Budai Tankerületi Központ	11	0
Kisgyőri Általános Iskola	Kisgyőr	Miskolci Tankerületi Központ	10	0
Mogyoródi Szent László Általános Iskola	Mogyoród	Dunakeszi Tankerületi Központ	10	3
Palonai Magyar Bálint Általános Iskola	Fonyód	Siófoki Tankerületi Központ	10	10
Budapest XX. Kerületi Gyulai István Általános Iskola	Budapest XX. kerület 205.	Külső-Pesti Tankerületi Központ	10	1